

Een nieuw Tiebreak Systeem voor Batumi 2018.

Hans Meijer

Het tiebreak systeem dat op de schaakolympiade gehanteerd wordt deed dit jaar veel stof opwaaien. Het was natuurlijk volstrekt absurd dat de match Duitsland tegen Estland (2.5-1.5), die in de laatste ronde op tafel 28 verspeeld werd, moest beslissen over goud en zilver. De buitenwacht weet nu zeker dat schakers niet helemaal goed bij hun hoofd zijn. In Baku waren, met dank aan Duitsland, de gouden medailles voor de USA en moest Oekraïne genoegen nemen met de zilveren. Gert Ligterink (De Volkskrant), Hans Ree (NRC Handelsblad), Leontxo García (El País) en Lubomir Kavalek (Huffington Post) uitten in hun columns hun verwondering over de gang van zaken tijdens de laatste ronde in Baku. Met name het feit dat het de tweede keer was dat zoiets op een olympiade gebeurde maakt het allemaal een stuk erger. Op de schaakolympiade van La Valletta op Malta in 1980 was de uitslag van de match Griekenland tegen Schotland (3.5-1.5) aan tafel 21 beslissend voor goud, dat ging naar de USSR, en zilver, dat was voor Hongarije, zie olimpbase.org. In El País opperde Leontxo García dat de ‘denkende hoofden’ van de FIDE het tiebreak systeem van de olympiade moeten herzien want het huidige lijkt niet het meest juiste. Dat lijkt me een understatement.

In dit artikel stel ik een nieuw tiebreak systeem voor de olympiade van Batumi 2018 voor. Dit nieuwe systeem heeft als groot voordeel dat we niets hoeven te veranderen aan de huidige wijze van werken. De bestaande tiebreak regels die na elke speelronde gehanteerd worden blijven dus zoals ze zijn. Pas na de laatste ronde hanteren we voor teams met hetzelfde aantal matchpunten het Batumi Tiebreak (BT) systeem. Hiervoor voegen we voor elk team zijn BT score aan zijn matchpunten toe.

Regel 1: Als teams in matchpunten gelijk eindigen beslis(t)(sen) de uitslag(en) van de onderlinge match(es). Deze regel wordt alleen gehanteerd als alle onderlinge matches gespeeld zijn.

In Baku zou deze regel tot gevolg gehad hebben dat de USA, dat van Oekraïne won, het goud zou krijgen. Ook in de hypothetische situatie dat de USA, Oekraïne en Rusland een gelijk aantal matchpunten gescoord zouden hebben zou, gelet op de uitslagen van hun onderlinge matches, de USA (3 mp) goud, Oekraïne (2 mp) zilver en Rusland (1 mp) brons gekregen hebben.

Regel 2: Na elke ronde wordt een ranglijst opgesteld. Na afloop van het toernooi wordt van elk team de som over alle ronden van zijn posities op deze ranglijsten berekend. Deze som noemen we de Batumi Tiebreak (BT) score. Bij het bepalen van de BT score van een team moet zijn definitieve positie op de eindranglijst in de berekening opgenomen worden. Voor teams met hetzelfde aantal matchpunten geldt dat het team met de laagste BT score als hoogste eindigt.

In Baku namen aan het open toernooi 170 teams deel en werden er elf ronden gespeeld. De USA had aan het einde van de schaakolympiade 20 matchpunten en een BT score van 33 punten, Oekraïne had ook 20 matchpunten maar een hogere BT score van 53 punten en Rusland had 18 matchpunten en een BT score van 49 punten. Voor wat betreft goud, zilver en brons zou er dus niets veranderen. De tweede tabel aan het einde van dit artikel laat zien dat de BT scores over tien en elf ronden in Baku tot dezelfde rangorde geleid zouden hebben. Ik verwacht dat dit vrijwel altijd het geval zal zijn.

Regel 3: Indien teams hetzelfde aantal matchpunten en dezelfde BT scores hebben dan beslissen de BT scores over een speelronde minder. Deze regel leidt tot unieke BT eindscores.

Naar verwachting zal het zelden nodig zijn om deze regel toe te passen. De variatie in de BT scores van de verschillende teams is vrij groot zodat deze situatie weinig voor zal komen.

Het mooie van het BT systeem is dat de tiebreak scores niet alleen snel uit te rekenen zijn maar dat men tijdens het toernooi ook visueel een indruk krijgt van welk land de BT score daalt of stijgt. Je kijkt hiervoor gewoon naar wie waar in de zaal zit. Een land dat plotseling van een top tien tafel naar een tafel tussen de gewone schakers verhuist zit het kennelijk even niet mee. Zo raakte het als twaalfde geplaatste Noorwegen in de eerste ronde een punt aan Wales kwijt waardoor het op de ranglijst na die ronde op plaats 82 stond. Oud-kampioen Hongarijë leverde een halfje in bij Japan en daalde af naar plaats 66. Met het BT systeem is het van belang om optimaal uit de startblokken te komen. Schaken gaat zo op sprinten lijken. Een klein foutje en je kunt een medaille al bijna vergeten.

Om een indruk te krijgen van de werking van het BT systeem geef ik de resultaten van Nederland.

Nederland (mp 13)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Tot/Gem
Positie (start 11)	10	5	6	3	1	3	16	9	23	37	<u>35</u>	BT=148
Opponent	MAR	ICCD	VIE	ENG	BLR	IND	LAT	CUB	CZE	HUN	SRB	
ELO (NED 2670)	2265	2378	2573	2685	2601	2683	2607	2640	2631	2673	2599	2576
Bordpunten	4	4	2.5	3.5	2.5	1.5	1	2.5	1.5	1.5	2	26.5

Nederland eindigde in Baku vlak achter Moldavië op de 36ste plaats en zou met het BT systeem slechts één plaats stijgen. Zoals reeds opgemerkt zijn matchpunten alles bepalend en met dertien matchpunten uit elf ronden eindigt een team gewoon niet erg hoog. Nederland trof het duidelijk niet met zijn tegenstanders in de laatste drie ronden en duikelde na twee nederlagen en een gelijkspel van de negende naar de zesendertigste plaats. Het kan verkeren om met Bredero te spreken.

Sinds de olympiade van Dresden 2008 bepalen matchpunten primair de einduitslag. Voor die tijd waren dat bordpunten maar dat systeem werd verlaten omdat er te vaak 'vreemde uitslagen' voorkwamen. Het matchpunten systeem biedt minder mogelijkheden om 'bevriende landen te helpen'. Hetzelfde geldt uiteraard voor het BT systeem. Het is lastig om BT scores te manipuleren.

Een hoge plaats op de startranglijst is gunstig voor een team. Prestaties uit het verleden vormen echter geen garantie voor de toekomst zoals uit de voortgangstabellen op de volgende pagina blijkt. We zien dat er voortdurend sprake was van aflossing van de wacht aan de top. Rusland begon op 1, daalde naar 14 en steeg naar 3. Oekraïne begon op 5, steeg naar 2, daalde naar 7 en steeg weer naar 2. De USA tenslotte begon op 2, daalde naar 8 en steeg naar 1. Tussendoor nestelden China, Nederland en India zich even aan de top maar dat bleken eendagsvliegen te zijn. Voor de ranglijst volgens het BT systeem van de 23 landen met 15 matchpunten of meer zie de volgende pagina. We zien dat er vijf landen waren met BT scores onder de 110: USA (BT=33), Rusland (49), India (52), Oekraïne (53) en Azerbeidzjan (83). Hun gemiddelde BT scores per ronde lagen tussen de drie en acht.

Aan het eind van een olympiade is een ieder met name geïnteresseerd in de medaillekandidaten. Een interessante optie is om het BT systeem louter voor de top drie te gebruiken. Na de tiende ronde was de situatie in Baku als volgt: 1. USA (18 mp; BT=32); 2. Oekraïne (18; 51); 3. Rusland (16; 46); 4. Canada (15; 146); 5. India (15; 48); 6. Noorwegen (15; 258); 7. Slovenië (15; 144); 8. Engeland (15; 121); 9. Peru (15; 232); 10. Italië (15; 223). De voor de medailles relevante teamindeling voor de laatste ronde was: 1. USA-Canada 2.5-1.5; 2. Oekraïne-Slovenië 3.5-0.5; 3. Rusland-Italië 3-1; 5. India-Noorwegen 2-2; 6. Peru-Engeland 2-2. Ik stel vast dat met het BT systeem het goud voor de USA zou zijn, won van Oekraïne, het zilver voor Oekraïne en het brons voor Rusland. Ook bij alle andere mogelijke uitslagen kan met het BT systeem snel vastgesteld worden voor wie goud, zilver en brons is. Het lijkt me een elegante oplossing voor het in de inleiding gestelde probleem.

42nd Chess Olympiad Baku 2016 Open (De voortgangstabellen voor goud, zilver en brons.)

1. USA (mp 20)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Tot/Gem
Positie (start 2)	2	8	4	7	5	2	1	1	1	1	<u>1</u>	33
Opponent	AND	SCO	ARG	CZE	SRB	UKR	IND	RUS	NOR	GEO	CAN	
ELO (USA 2765)	2320	2434	2594	2631	2599	2704	2683	2768	2654	2613	2597	2600
Score	4	3.5	3	2	3	2.5	3.5	2	3	2.5	2.5	31.5
2. Oekraïne (mp 20)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Tot/Gem
Positie (start 5)	5	10	10	6	2	7	4	3	2	2	<u>2</u>	53
Opponent	JOR	ALB	GER	RUS	CHN	USA	CAN	GEO	IND	CZE	SLO	
ELO (UKR 2704)	2291	2419	2652	2768	2740	2765	2597	2613	2683	2631	2586	2613
Score	4	3.5	2.5	2.5	2.5	1.5	2.5	3	2.5	3	3.5	31
3. Rusland (mp 18)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Tot/Gem
Positie (start 1)	1	1	1	14	8	9	2	4	3	3	<u>3</u>	49
Opponent	NGR	TKM	MDA	UKR	EGY	GER	CZE	USA	AZE	IND	ITA	
ELO (RUS 2768)	2321	2436	2566	2704	2537	2652	2631	2765	2717	2683	2565	2598
Score	4	4	3	1.5	3	3	3.5	2	3	2	3	32

42nd Chess Olympiad Baku 2016 Open (De eindranglijst volgens het Batumi Tiebreak Systeem)

# Batumi Tiebreak	Land	Match-punten	BT score 10 ronden	BT score 11 ronden	# FIDE Tiebreak	# Verschil Tiebreaks
1	USA	20	32	33	1	=
2	Oekraïne	20	51	53	2	=
3	Rusland	18	46	49	3	=
4	India	16	48	52	4	=
5	Engeland	16	121	126	9	4
6	Turkije	16	178	184	6	=
7	Polen	16	204	211	7	=
8	Frankrijk	16	226	234	8	=
9	Peru	16	232	241	10	1
10	Noorwegen	16	258	268	5	-5
11	Azerbeidzjan	15	72	83	12	1
12	China	15	125	137	13	1
13	Slovenië	15	144	157	20	7
14	Canada	15	146	160	11	-3
15	Wit-Rusland	15	175	190	14	-1
16	Letland	15	203	219	17	1
17	Italië	15	223	240	22	5
18	Hongarije	15	270	288	15	-3
19	Griekenland	15	277	296	18	-1
20	Iran	15	300	320	16	-4
21	Paraguay	15	381	402	19	-2
22	Kroatië	15	392	414	21	-1
23	Brazilië	15	421	444	23	=